

155 DE ANI DE EXISTENȚĂ A CAPELEI ORTODOXE (ROMÂNE) STURDZA DIN BADEN-BADEN (GERMANIA): OAMENI ȘI EVENIMENTE

Pr. prof. univ. dr. Ion VICOVAN
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, Iași

Abstract

Sturdza Chapel in Baden-Baden is one of the oldest and most important chapels built for Romanians in the diaspora (constructed between 1863 and 1866). Founded by Mihail Sturdza, ruler of Moldavia (1834-1849), the chapel was intended to shelter the remains of the founder family – Mihail, Lady Smaragda, together with their sons, Mihail and Maria. After the consecration of the chapel (1865) and the burial in its crypt of his son Mihail (1867), the founding ruler initiated a foundation to administer his property in Baden-Baden, at the center of which the chapel lies. This was meant to ensure its proper functioning even after his passing away. Being deeply connected with Moldavia, the country that he skillfully ruled for 15 years, in 1882, Mihail addressed its Primate, Saint Hierarch Joseph the Merciful (1875-1902), with the request to place the chapel in the spiritual care of the Metropolitan Church of Moldavia. Thus, from this year till the year of grace 2021, Sturdza Chapel has had a number of 12 Romanian priests, sent by the Metropolitan of Moldavia, to celebrate the Holy Mass, to sanctify and lead to salvation the Romanians that have lived, either permanently or temporarily, in Germany, France and in other countries. In their work, they were assisted by several deacons and supported by 7 of the Metropolitans of Moldavia. This study, which completes other published studies on the same topic, is intended to be a humble tribute to the founders and servants of the chapel in the “Solemn Year of the pastoral care of Romanians outside Romania”.

Keywords: chapel, Sturdza, Moldavia, Baden-Baden, Germany.

Preliminarii

Despre această „bijuterie unică a Ortodoxiei românești”¹, ctitoria fostului domnitor Mihail Sturdza al Moldovei (1834-1849;

---

¹ Sintagma de mai sus este parte a unui titlu mai larg, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești, Capela Sfântul Arhanghel Mihail a Domnitorului Mihail Sturdza, punte între Orient și Occident*, dat lucrării de către preotul Ionuț Bogdan Stavarachi, slujitorul sau, mai precis, „superiorul” capelei, în vederea obținerii gradului 1 în preoție (susținută în 2020).

†1884), capela mortuară a acestei familii, am mai scris și în anii din urmă². Având în vedere că anul mântuirii 2021 a fost declarat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept „Anul omagial al pastorației românilor din afara României”³ și că această capela este singurul locaș de cult din diaspora ce aparține spiritual de Mitropolia Moldovei și Bucovinei (la solicitarea domnului-ctitor în 1882), în semn de prețuire față de preoții ce s-au ostenit la acest sfânt altar pus sub ocrotirea Sfântului Arhanghel Mihail, mi-am propus să elaborez contribuția de față. Ea prezintă numele și activitatea (în linii generale) celor 14 preoți slujitori, dintre care 12 români, care au ținut aprinsă flacăra ortodoxiei (românești) de la înființarea capelei până în vremea noastră (1866-2021) în Badenul de Sud.

Capele românești în diaspora

Precizăm că parte dintre români au emigrat în apusul Europei începând cu jumătatea veacului al XIX-lea. Întemeind (mici) comunități etnice, dintru început s-a impus în mod imperios nevoia de a se constitui și bisericește. În esență, organizarea comunităților ortodoxe românești în diaspora, înțelegând amenajarea de biserici și capele pentru necesitățile lor spirituale, constituie *plecarea Bisericii, respectiv a păstorului, în căutarea și păstoriarea fiilor și fiicelor duhovnicești stabiliți în afara hotarelor țării*.

Capela din Paris

Concret, în Occident, mai precis la Paris, în Franța, prima capelă pentru românii stabiliți acolo a fost cea întemeiată de renumitul

---

² „Câteva aspecte din istoria capelei «Mihail Sturdza» din Baden Baden (Germania)”, în *Studia Historica et Theologica*, volum omagial închinat profesorului Emilian Popescu, membru de onoare al Academiei Române, cu prilejul aniversării a 75 ani de viață, Editura Trinitas, Iași, 2003, pp. 685-692; „Capela «Mihail Sturdza» – fundația cu același nume. Un aspect inedit”, în *Părintele Mihai Vizitiu: un bun chivernisitor al „luminii cunoștinței” lui Dumnezeu*, volum omagial la aniversarea vârstei de 70 de ani, Editura Doxologia, Iași, 2009, pp. 78-87, și „Din nou despre Capela Sturdza din Baden Baden”, în *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași*, serie nouă, Teologie Ortodoxă, tom. XVI (2011), nr. 2, pp. 73-86.

³ La Editura Basilica a Patriarhiei Române a apărut recent, în 2021, albumul *Diaspora Bisericii Ortodoxe Române*. El conține aspecte generale despre organizarea Bisericii noastre în diaspora: repere istorice, situația actuală și din activitățile pe care ea le desfășoară, în text și imagini.

arhimandrit *Iosafat Snagoveanul*. Acesta a fost unul dintre revoluționarii de seamă din Țara Românească a anului 1848, care, în urma înfrângerii revoluției, a fost nevoit să plece în exil la Paris, unde și-a trăit ultimii ani ai vieții (+1872). Aici a înființat, în 1853, o capelă pentru românii așezați în capitala Franței, pe care, mai târziu, în 1860, a pus-o sub oblăduirea Mitropoliei Ungrovlahiei (mitropolit fiind Nifon Rusailă: 1850-1875)⁴.

Capela din Viena

La Viena, în Imperiul austro-ungar, cei aproximativ 15.000 de români care trăiau la începutul veacului al XX-lea (prin 1907-1908) și cu un „oarecare sprijin” primit din partea statului român, amenajează un loc de slujire într-o locuință achiziționată în centrul orașului. După finalizarea lucrărilor, în 8 ianuarie 1907, proto-prezbiterul Constantin Popovici, delegatul mitropolitului Bucovinei (mitropolitul Vladimir Repta: 1902-1924), în jurisdicția căruia se afla acest sfânt locaș, îl sfințește⁵.

Capela din Leipzig

La Lipsca (Leipzig), în estul Germaniei, negustorii români care veneau aici la târgurile ce se organizau în preajma anumitor sărbători (Sfintele Paști, Sfinții Arhangheli și Anul Nou) au ridicat o capelă, cel dintâi slujitor fiind arhimandritul Ghenadie Țeposu, menționat în anul 1852⁶.

Capela din Baden-Baden

Tot în Germania, în partea de vest, în anul 1866, fostul domn al Moldovei Mihail Sturdza, stabilit la Paris după pierderea scaunului domnesc, ridică pe proprietatea sa din orașul stațiune Baden-Baden (în 1860 ajunsese să dețină în proprietate toată zona centrală a orașului⁷),

⁴ Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Trinitas, Iași, 2008, p. 310.

⁵ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 5.

⁶ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 6.

⁷ A cumpărat un teren în suprafață de 22.800 mp, situat pe culmea dealului „Friesenberg”, care a căpătat, ulterior, numele de „Michaelsberg”, după numele noului proprietar (pr. Scarlat Porcescu, „Biserica Ortodoxă Română Mihail Sturdza de la Baden-Baden – R.F. Germană – 100 de ani de la întemeiere (1866-1966)”, în revista *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, anul XLII (1966), nr. 5-6 (mai-iunie), p. 321).

oraș renumit prin băile termale⁸, o capelă mortuară pentru a-l înhuma pe fiul său Mihail (†1863), decedat la vârsta de doar 17 ani. Lucrările de zidire a „Capelei mortuare Sturdza” s-au desfășurat între anii 1863 și 1866⁹, sfințirea ei având loc în 25 octombrie 1866. Slujba de târnosire a fost oficiată, din încredințarea Patriarhului ecumenic Sofronie al III-lea, de către arhimandritul grec Antonios Chariatis, preotul comunității grecești din Viena¹⁰. După edificarea capelei, Mihail Sturdza a hotărât și ridicarea unei case parohiale în proximitatea locașului de cult, pentru preoții (și diaconii) ce vor sluji aici.

Înființarea Fundației „Prințul Mihail Sturdza”

După finalizarea lucrărilor la capelă (în 1866) și după înhumarea în cripta ei a rămășițelor pământești ale fiului său (în 1867), Prințul Mihail Sturdza a pus bazele unei fundații care să administreze proprietatea sa¹¹, capela ocupând un loc de seamă.

Practic, începând cu anul 1866, ctitorul s-a îngrijit de numirea personalului clerical și de buna funcționare și gospodărire atât a capelei, cât și a fundației, până în ziua de 20 august 1882. În acest an, fostul Domn al Moldovei s-a adresat Mitropolitului ei, Sfântul Iosif cel Milostiv (Naniescu: 1875-1902), pentru a lua ctitoria sa sub jurisdicția spirituală a Mitropoliei pe care o păstora¹², ceea ce

---

⁸ Pr. Scarlat Porcescu, „Biserica Ortodoxă Română Mihail Sturdza de la Baden-Baden”, p. 317.

⁹ Dorin Demostene Iancu, *Capela Ortodoxă Română „M. Sturdza” de la Baden-Baden în lumina unor noi documente*, Editura Doxologia, Iași, 2013, p. 10.

¹⁰ Cu această ocazie, arhimandritul Antonios Chariatis a rostit un cuvânt pe care l-a publicat în limba franceză, intitulat „Alocuțiunea Părintelui Arhimandrit Antonie Chariatis Alteței Sale Prințul M. Sturdza în timpul ceremoniei de consacrare/sfințire a bisericii ortodoxe din Baden-Baden, 25 octombrie 1866”.

¹¹ La puțină vreme după sfințirea capelei, pe 29 august 1867, Domnul Mihail Sturdza întocmește și depune bilingv, în limbile germană și franceză, la Tribunalul local din Marele Ducat de Baden „Statutul de organizare și funcționare a Fundației Mihail Sturdza”, el fiind aprobat de Ministerul de Interne prin decizia nr. 896 din 19 septembrie 1867 și a intrat în vigoare odată cu publicarea deciziei în Monitorul Oficial al Marelui Ducat de Baden, pe 20 septembrie 1867 (cf. *Die Errichtung einer Fürst Michael Stourdza Stiftung in Baden betreffend*, Grosshertzoglich Badisches Regierungs Blatt, anii I-LXI, Karlsruhe, 1867, p. 20, la Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 80 și p. 165.

¹² Vasile-Lucian V. Golan, *Mitropolitul Iosif Naniescu 1875-1902*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2020, p. 189.

vrednicul arhipăstor a acceptat¹³. Cu unele excepții, determinată de contextul politic (între februarie 1906 și 13 iunie 1907, când capela a fost trecută sub jurisdicția Mitropoliei Ungrovlahiei, și 14 decembrie 1917 – 22 februarie 1926, din cauza Primului Război Mondial și a urmărilor lui), ierarhii Moldovei și-au împlinit această misiune de ordin pastoral-duhovnicesc.

În Statutul Fundației, capela este menționată la capitolul „Capitaluri”, litera A. Acolo este stipulată „Lista sarcinilor și cheltuielilor”¹⁴. Toate elementele precizate la punctul de mai sus, la modul general, erau însoțite de detalii și, în mod deosebit, precizau valoarea lor financiară (prezentată în franci, centime, guldeni/florini și helleri).

Doar parcurgând lista cheltuielilor prevăzute în capitolul susmenționat, realizăm minuțiozitatea și grija ctitorului-fondator, dar și importanța sau atenția pe care o acorda capelei și factorilor ce asigurau buna ei funcționare. Nu putem să nu remarcăm numărul însemnat al personalului deservent al capelei (preot, diacon, cântăreț, dirijor și cor), dacă ar fi să ne referim doar la cei care oficiau cultul divin sau ajutau la oficierea slujbelor.

Cu vremea, din cauza devalorizării banilor și a situației economice precare de după al Doilea Război Mondial, cheltuielile pentru întreținerea Capelei nu au mai putut fi acoperite de către Fundație, motiv pentru care ele au fost preluate de primăria orașului Baden-Baden. Acesta a fost motivul pentru care, în anul 1969, Prezidiul Guvernamental al Badenului de Sud a hotărât desființarea Fundației și transferarea patrimoniului ei către primăria orașului Baden-Baden,

---

¹³ Atât scrisoarea ctitorului capelei, Mihail Sturdza (datată 20 august 1882), cât și răspunsul ierarhului, Iosif Naniescu (datat 6 octombrie 1882), au fost publicate și în revista oficială a Mitropoliei Moldovei și Sucevei, *Revista Teologică*, anul II, no. 15, Iași, Duminică 1 iulie 1884.

¹⁴ Astfel, primele șase puncte, din cele zece, se refereau la cheltuielile legate de capelă (slujitori și personal auxiliar, anume salariile preotului, diaconului, cântărețului, dirijorului și corului, portarului și grădinarului; pentru serviciul liturgic: prescuri, vin și tămâie; pentru iluminatul capelei: lumânări, ulei lampant și cutii cu fitile pentru candelă; pentru încălzitul capelei: cărbune, lemn de brad, cărbune pentru cădelniță, dar și pentru curățirea hornurilor și caloriferelor; pentru păstrarea curățeniei în capelă: măhuri, perii, bureți și cârpe; pentru întreținerea clădirii capelei și pentru obiectele necesare serviciului liturgic: cărți, vase, veșminte etc. (cf. *Statutul de organizare și funcționare a Fundației Mihail Sturdza*, la pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, pp. 84-86).

urmând ca administrația acestuia să preia întreținerea bunurilor mobile și imobile ale Fundației.

În pofida acestei modificări de Statut, Capela Sturdza a rămas pe mai departe sub jurisdicția duhovnicească a Mitropoliei Moldovei și Bucovinei.

Preoții slujitori ai capelei (1866-2021)

Cel dintâi preot slujitor al capelei a fost arhimandritul grec Ghenadios Rumeliotis. În unele documente apare și cu numele de Georgios¹⁵. Originar din Rumelia, de unde își trage și numele, el a oficiat aici slujbele religioase între anii 1866 și 1873. Tot el s-a ocupat de repatrierea rămășițelor pământești ale tânărului prinț Mihail, de la Paris, de prohodirea și înhumarea lor în cripta capelei (în 1867). Fiind cel dintâi slujitor al capelei, s-a ocupat de dotarea acesteia cu cele necesare cultului. Așa se explică și faptul că numele său apare și în primul inventar al capelei, părintele Ghenadios înregistrând mai multe veșminte preoțești cu fir de aur sau de argint, veșminte diaconești, acoperăminte pentru Sfânta Masă, diverse obiecte pentru biserică și criptă¹⁶. De subliniat este și mențiunea unui slujitor român, ierodiaconul Pahomie Stoiculescu (1867-1878). Acesta a slujit

---

¹⁵ Este foarte probabil ca el să fi primit la botez numele de Georgios, iar ulterior, călugărindu-se, a primit numele de Ghenadie. Actualul superior al capelei, părintele Ionuț Bogdan Stavarachi, în lucrarea amintită, afirmă că, cercetând documente din Arhiva orașului Baden-Baden, l-a întâlnit cu titulatura de arhimandrit (cf. pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 202).

¹⁶ Sfântul Chivot, Sfânta Evanghelie, îmbrăcată în argint, cu ornamente de email, Sfinte Vase, Sfinte Cruci, sfeșnice, farfuriuțe metalice, vas pentru Agheasmă, cristelniță, candelabre mari și mici cu lumânări, Sfântul Epitaf, mai multe covoare (dintre care unul brodat de mână de Smaragda Sturdza, soția Domnitorului Mihail Sturdza). De asemenea, cele mai multe cărți de cult datează tot din vremea lui (colecția de Mineie, Viețile Sfinților, Octoih, Penticostar, Triod, cărți de Muzică psaltică, Psaltire, Liturghier, Apostol, Ceaslov și o altă Sfântă Evanghelie, toate în limba greacă), purtând semnătura părintelui (cf. *Registrul original de inventar al Capelei Sturdza*, Mont S. Michael, Chapelle Stourdza, 1866, pp. 1-9). Alte cărți au fost dăruite de Mitropolia Moldovei și Sucevei. De pildă, în iunie 1961, Mitropolitul Moldovei Justin Moisescu a oferit capelei mai multe odoare și cărți liturgice: un rând de veșminte preoțești, un rând de acoperăminte pentru Sfintele Vase, un Antimis, o cruce în email, pentru binecuvântare, Liturghier, Ceaslov, Catavasier, Psaltire, Aghiasmatar, Octoih, Penticostar, Cântările Sfintele Liturghii, Cazania, Apostol ș.a. (cf. pr. Scarlat Porcescu, „Biserica Ortodoxă Română Mihail Sturdza de la Baden-Baden”, pp. 333-334).

aici, alături de preotul grec Ghenadios, din dorința domnitorului de a asculta slujbele și în limba română. Din același motiv, domnul-ctitor a adus și un cântăreț român, fratele Vasile, de la Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” Cozancea, ctitoria boierului Vasile Balș.

Părintele superior al capelei, Ionuț Bogdan Stavarachi, menționează că „tot până în anul 1869 se pare că a activat ca diacon la Capelă și Ambrozie Bosânceanu, despre care nu găsim însă nici o mențiune în scriptele orașului sau în evidențele oficiale ale Capelei”¹⁷.

După el a urmat, la solicitarea domnitorului Mihail Sturdza adresată Patriarhiei ecumenice, tot un grec, arhimandritul Grigorie Kalfoglus. Prezența lui la Baden-Baden este menționată încă din anul 1870¹⁸, deci înainte de a fi așezat ca slujitor al capelei, în 1873. Acest lucru l-a determinat pe autorul ultimei monografii dedicate capelei, părintele Stavarachi, să opineze că în intervalul 1870-1873 capela a fost deservită de doi preoți și un ierodiacon (Pahomie Stoiculescu)¹⁹. Din acest an, 1873, sunt consemnați ca angajați cântărețul Ioan Theodorescu și portarul Anton Laier²⁰. Păstorirea lui a durat până în 1883, luna iunie.

Cum afirmam mai sus, în anul 1882, domnitorul-ctitor i-a adresat o scrisoare întâistătătorului Bisericii lui Hristos din Moldova, Sfântul Iosif cel Milostiv, pentru a prelua oblăduirea duhovnicească a capelei. Răspunzând pozitiv, mitropolitul Moldovei „a rânduit cu serviciul preoției pe arhimandritul Nectarie Lușcanu”²¹.

¹⁷ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, pp. 202-203.

¹⁸ În acest an, el figurează ca locatar al casei parohiale a capelei (cf. pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 204).

¹⁹ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 204.

²⁰ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 204. Ioan Theodorescu, susține autorul monografiei, „este cel mai longeviv slujitor al Capelei, rămânând alături de preoții care au slujit până la începutul Primului Război Mondial, când, din cauza situației dificile, se retrage, murind, se pare, la Zürich, în Elveția” (p. 204).

²¹ Iată cuprinsul actului de recomandare și binecuvântare canonică semnat de întâistătătorul Bisericii din Moldova: „În urma cererii ce Ne-a făcut Înălțimea Sa Principele Mihail Grigorie Sturdza pentru un preot servitor la capela Înălțimei Sale din Baden-Baden (Germania), Noi recomandăm Înălțimei Sale pe Prea Cuviosul arhimandrit Nectarie Luscanu, actualmente îngrijitor la biserica Nicorița de aici din Iași și Înălțimea Sa binevoind a primi această recomandare, facem cunoscut prin această a Noastră chiriarhicească carte, că dăm canonică binecuvântare

Astfel, arhimandritul Nectarie a fost primul cleric trimis de Mitropolia Moldovei și Sucevei ca slujitor la Capela ortodoxă română din Baden-Baden.

Intrat de tânăr în mănăstire (Neamț), a urmat cursurile Seminarului Veniamin, după care a fost numit preot la Catedrala mitropolitană din Iași, apoi egumen la Mănăstirea Bisericani și paroh la Parohia Nicoriță din Iași. Lui i-a revenit „trista îndatorire” de a săvârși slujbele de prohodire pentru familia ctitorului (Mihail Sturdza, decedat în 8 mai 1884 și prohodit în 30 mai 1884, iar Smaragda Sturdza-Vogoridis, decedată în 7 mai 1885, prohodită în 9 mai același an)²². În Germania, Nectarie a slujit „cu multă dăruire și simțire patriotică”, din 6 iulie 1883 până în 1892, când, „din cauza unei boli de care suferea”, a demisionat din postul de superior al capelei, retrăgându-se la mănăstirea sa de metanie.

În timpul său a activat, în calitate de diacon, ierodiaconul Ieremia Iliescu (mai 1884 – august 1887; iulie 1893 – august 1895), el participând și la slujba de prohodire a domnitorului-ctitor Mihail Sturdza, în 30 mai 1844²³.

După el, prin „Cartea de numire” nr. 754 din 4 iunie 1892, Mitropolia l-a numit pe arhimandritul Teofilact Dinu, care a slujit până la 1 decembrie 1899, când a demisionat²⁴. Menționăm că în timpul păstoririi lui, în 1895 ierodiaconul Ieremia Iliescu a fost înlocuit cu ierodiaconul Cristofor Diaconescu. Acesta a slujit ca diacon până în anul 1900, după care a revenit în țară.

---

numitului arhimandrit de a merge la noul său post de preot servitor la Capela Sturdza-Vodă din Baden-Baden cu patronul «Sf. Arhanghel Mihail», care capelă de însuși Înălțimea Sa este pusă sub jurisdicțiunea Mitropolitului Moldovei și unde numitul arhimandrit urmează și este dator a se purta cu cea mai îngrijită bunăcuviință și cuvioșie în împlinirea datoriilor sale de preot ortodox în străinătate pentru a face prin a sa purtare onoare clerului ortodox și Patriei Sale, România, precum și sufletească mulțumire venerabilului și piosului domn fondator al menționatei capele din Baden-Baden de a cărui bunăvoință este legată starea sa acolo” (Arhivele Naționale Române, Filiala Iași, fond Mitropolia Moldovei și Sucevei, *Dosar „Capela din Baden-Baden”*, nr. 1, anul 1882).

²² Registrul original de Botezuri, Căsătorii și Înzmormântări, Mont S. Michael, Chapelle Stourdza, 1866, pp. 8-9, act de înzmormântare nr. 11 și 12, la pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 208.

²³ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 206.

²⁴ Arhivele Naționale Române, Filiala Iași, fond Mitropolia Moldovei și Sucevei, *Dosar „Capela din Baden-Baden”*.

Lui Teofilact Dinu i-a urmat ieromonahul Ieremia Iliescu, fost slujitor al capelei în calitate de diacon, desemnat prin „Cartea de numire” nr. 86 din 15 ianuarie 1900, el fiind ultimul slujitor al capelei desemnat de Sfântul Ierarh Iosif Naniescu. Întrucât în vara anului 1903, ieromonahul Ieremia a lipsit o vreme din Baden-Baden, a fost muștrat de succesorul lui Iosif Naniescu, mitropolitul Partenie Clinceni (1902-1909). I s-a atras atenția să officieze Sfânta Liturghie în fiecare duminică și sărbătoare, dând dovadă de ascultare: „Să nu mai uiți niciodată că ești ieromonah cu cinul și preot cu datoria”²⁵. La scurtă vreme, respectiv la 1 iulie 1904, ieromonahul Ieremia Iliescu demisionează. În vremea păstoriei lui sunt menționați la capelă doi diaconi (Ioan Popescu Mălăiești, între 1900 și 1 februarie 1903, aflat la studii la Strasbourg, și Pantelimon Opreanu, 24 martie 1903 – 1 august 1908).

În locul lui este numit, pe 15 septembrie 1904, tânărul Iuliu Scriban, după ce mai întâi ceruse acordul Consiliului de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” care, în răspunsul său, a recomandat ca preotul slujitor al capelei să fie necăsătorit. Amintim că în vremea lui, în februarie 1906, Parlamentul a votat noua lege a clerului mirean, la articolul 57 fiind stipulat că toate bisericile și capelele române din străinătate, actuale și viitoare, să depindă bisericeste de Mitropolitul Primat. Prin urmare, la scurtă vreme după publicarea legii în Monitorul Oficial, această capelă a trecut sub jurisdicția canonică a Mitropoliei Ungrovlahiei. Tot în vremea sa, Patriarhia ecumenică a încercat readucerea capelei sub ascultarea ei. Din cauza tulburărilor produse, pe de o parte, iar pe de alta, ca urmare a demersurilor făcute chiar și la rege, Parlamentul României la 13 iunie 1907 a abrogat articolul 57, revenindu-se astfel la starea de dinainte. Cu toate acestea, Iuliu Scriban își dă demisia începând cu 15 martie 1909 din postul de la Baden-Baden. Astfel, la 1 mai 1909, mitropolitul Moldovei și Sucevei primește demisia arhimandritului Iuliu Scriban, acordându-i totodată, la cerere, și cartea canonică de ieșire din eparchie²⁶.

²⁵ Arhivele Naționale Române, Filiala Iași, fond Mitropolia Moldovei și Sucevei, Dosar „Capela din Baden-Baden”.

²⁶ Arhiva Mitropoliei Iași, Dosar nr. 25/1909. Menționăm că în 2013 a apărut la Editura Doxologia lucrarea lui Dorin-Demostene Iancu intitulată *Capela Ortodoxă Română M. Sturdza de la Baden-Baden în lumina unor noi documente*. Ea conține 83 de

Din mai până în octombrie 1909, a fost trimis, ca superior al capelei din Baden-Baden, cu statut de suplinitor, arhimandritul Ieremia Iliescu²⁷.

Prin scrisoarea din 5 mai 1909 adresată Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Consiliul de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” roagă pe mitropolit ca pe viitor să propună trei candidați pentru locurile vacante la Capela din Baden-Baden, urmând ca membrii lui „să aibă prilejul de a alege persoana potrivită”²⁸.

După plecarea arhimandritului Ieremia Iliescu, Mitropolia Moldovei și Sucevei a numit, cu începere de la 1 octombrie 1909, ca superior al Capelei Sturdza pe preotul Cicerone Iordăchescu de la Catedrala mitropolitană din Iași²⁹.

În toamna anului 1909, Consiliul de administrație al Fundației a efectuat lucrări de reparații în interiorul capelei și de curățare a picturii. În decembrie același an, superiorul capelei a cerut noului mitropolit al Moldovei, Pimen Georgescu (1909-1934), să intervină pe lângă Administrația Casei Bisericii pentru a trimite un rând de cărți de ritual în limba română spre a fi folosite la săvârșirea cultului³⁰.

În anul 1910, când s-au împlinit 25 de ani de când Fundația „Principele Mihail Sturdza” a trecut sub conducerea Consiliului de administrație, superiorul capelei, preotul Cicerone Iordăchescu, a cerut în mod oficial mitropolitului Pimen să adreseze membrilor Consiliului de administrație o scrisoare de mulțumire în limba română. Aprobând propunerea, mitropolitul Pimen a însărcinat telegrafic pe superiorul capelei să le transmită din partea sa mulțumiri. În același timp, mitropolitul a intervenit, prin Ministerul Instrucțiunii, la conducerea de stat pentru a se acorda distincții celor ce făceau parte din Consiliul de administrație al Fundației „Principele

---

scrisori purtate între slujitorii Capelei Sturdza și Mitropolia Moldovei, precum și Consiliul de Administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” și Mitropolia Moldovei, dar și alte scrisori privitoare la această capelă. Cuprinse, cronologic, între (17 octombrie) 1901 și 1979, 13 dintre ele se referă la perioada în care aici a slujit profesorul Iuliu Scriban.

²⁷ Arhiva Mitropoliei Iași, *Dosar nr. 25/1909*.

²⁸ Arhiva Mitropoliei Iași, *Dosar nr. 25/1909*.

²⁹ Arhiva Mitropoliei Iași, *Dosar nr. 25/1909*.

³⁰ *Idem*, *Dosar nr. 16/1910*.

Mihail Sturdza". Ca urmare, conducerea statului român le-a acordat membrilor consiliului diferite decorații³¹.

Duminică, 12 iunie 1910, după Sfânta Liturghie, potrivit îndrumărilor chiriarhului Bisericii din Moldova, s-a oficiat în capela din Baden-Baden un Te-Deum la care au luat parte membrii Consiliului de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza”, precum și funcționarii acestei instituții³².

La 3 aprilie 1911, preotul Cicerone Iordăchescu a cerut mitropolitului Pimen să trimită un Sfânt Antimis pentru capela din Baden-Baden³³. La scurtă vreme, se pare în vara lui 1913, și preotul Cicerone Iordăchescu și-a dat demisia, în locul lui fiind numit, începând cu 1 octombrie 1913, preotul Gheorghe Brănișteanu de la Catedrala mitropolitană din Iași.

În august 1915, preotul Gheorghe Brănișteanu întreabă, printr-o scrisoare adresată Mitropoliei Moldovei, dacă „poate săvârși servicii religioase solicitate de prizonierii ruși dintr-un lagăr din apropiere”, ceea ce s-a aprobat prin adresa 2395/1915. De asemenea, și Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, consultat în această problemă, a răspuns, prin adresa 37598/1915, că nu are de ridicat nici o obiecție cu privire la săvârșirea serviciilor religioase solicitate preotului român de la capela din Baden-Baden de către prizonierii ruși³⁴.

După izbucnirea Primului Război Mondial, când România a intrat în război împotriva Germaniei, preotul Gheorghe Brănișteanu

³¹ Au fost acordate decorații următorilor membri ai Consiliului de administrație: Lang, președintele Consiliului, Fieser, primarul orașului, Jung, consilier municipal, Meyer, consilier municipal, și Schreiber, contabilul Consiliului (cf. *Idem, Dosar nr. 16/1910*).

³² În cuvântul rostit cu acest prilej, preotul Cicerone Iordăchescu a adus omagii ctitorilor capelei și a mulțumit Consiliului de administrație, în numele mitropolitului, pentru grija deosebită arătată Capelei Sturdza. Președintele Consiliului și primarul orașului, aducând respectuoase mulțumiri întâistătătorului Bisericii din Moldova, au asigurat că se vor ocupa cu aceeași atenție și în viitor de buna gospodărire a Capelei ortodoxe române din orașul lor (cf. *ibidem*). La 8 octombrie 1911, același preot ruga pe mitropolitul Moldovei să acorde o decorație îngrijitorului Capelei, Wilhelm Schaub, care-și îndeplinește conștiințios îndatoririle. În decembrie același an, superiorul capelei a intervenit pe lângă mitropolitul Moldovei să acorde o medalie și secretarului Consiliului de administrație, Carol Friederich Gross, cum se acordase în anul 1910 celorlalți membri ai Consiliului de administrație (cf. *Idem, Dosar nr. 48/1911*).

³³ *Idem, Dosar nr. 48/1911*.

³⁴ *Idem, Dosar nr. 27/1915*.

a mai rămas la Baden-Baden până în luna decembrie 1917, când a revenit în țară³⁵.

După plecarea preotului Gheorghe Brănișteanu, timp de câțiva ani (14 decembrie 1917 – 22 februarie 1926), nu s-au mai oficiat slujbe religioase la Capela Sturdza. Pe de o parte, războiul, iar pe de alta, scumpirile ce i-au urmat au făcut să scadă valoarea capitalului Fundației, iar veniturile pe care le producea capitalul, precum și donațiile ocazionale ale vizitatorilor n-au mai fost suficiente pentru asigurarea salariilor personalului clerical al capelei.

La sfârșitul Primului Război Mondial, Mitropolia Moldovei și Sucevei, în ziua de 18 decembrie 1918, prin adresa nr. 3714, a intervenit la Președinția Consiliului de Miniștri din București în problema capelei din Baden-Baden. Făcând acest demers, Mitropolia avea în vedere daunele de război cauzate Fundației „Principele Mihail Sturdza” și care ar fi putut fi rezolvate prin tratatul de pace³⁶.

În Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei se află o scrisoare, cu nr. 190 din 2 august 1919, adresată de Consiliul de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” mitropolitului Pimen Georgescu, cu privire la situația creată de război: „Eminența Voastră, Avem onoarea a vă aduce la cunoștință că, Consiliul de administrație a exprimat dorința că în împrejurările actuale nu poate fi vorba de numirea unui preot la capela de aici. Cu deosebit respect al Eminenței Voastre prea plecat”.

Această scrisoare, cu adresa nr. 3095 din 1 octombrie 1919, a fost trimisă la Iași prin Legațiunea Elveției din România și probabil, vine ca urmare a intervenției Mitropoliei Moldovei și Sucevei la Ministerul de Externe al României.

La scurtă vreme după încheierea păcii, deși legăturile diplomatice între România și Germania au fost reluate, trimiterea unui preot la capela din Baden-Baden întârzia. Războiul devalorizase atât de mult capitalul Fundației „Principele Mihail Sturdza”, încât ceea ce mai rămăsese nu era suficient pentru a asigura salarizarea unui preot.

În această situație, mitropolitul Pimen al Moldovei, în ședința Senatului din 27 august 1920, adresează Ministerului Afacerilor Străine al României o interpelare cu privire la capela română din

---

³⁵ *Idem, Dosar nr. 153/1927.*

³⁶ *Idem, Dosar nr. 27/1916.*

Baden-Baden. După ce face un scurt istoric al Capelei și Fundației, mitropolitul Pimen propune Ministerului de Externe să intervină pentru redeschiderea sfântului locaș și pentru refacerea fondului pentru a se putea asigura salarizarea personalului clerical ce urma să se trimită aici.

Ca urmare a acestei intervenții, Ministerul Afacerilor Străine al Germaniei a dat următorul răspuns prin Legațiunea română din Berlin: „Biserica în discuție este întreținută cu mijloacele fundației Principelui Mihail Sturdza din Baden-Baden. Consiliul de administrație, al cărui președinte este directorul administrativ al acestui oraș, a schimbat gestiunea numitelor fonduri. Acestea, fiind constituite în conformitate cu prescripțiile dreptului german, n-au fost puse sub sechestru în timpul războiului. Dacă celebrarea cultului n-a mai putut avea loc în biserica română din 1917, nu trebuie căutată cauza decât la început, în decembrie 1917, preotul român, până la această oră presantă, nu s-a întors la Baden-Baden. După încheierea păcii, Consiliul girant al ziselor fonduri a rugat pe mitropolitul de Iași de a renunța provizoriu la trimiterea unui preot [...] deoarece această situație nu s-a schimbat și deci nu este posibil a asigura existența unui preot”.

Anul 1926 va aduce o schimbare în sensul reluării serviciilor divine în Capela de la Baden-Baden. La începutul aceluși an s-a prezentat mitropolitului Pimen Georgescu al Moldovei preotul Mihail Ștefîrță, român de origine, care locuia la Paris și care oficia la biserica rusă din Baden-Baden. Cu acel prilej, preotul Mihail Ștefîrță a adus la cunoștință mitropolitului Pimen starea în care se afla capela Sturdza din Baden-Baden. Totodată, a comunicat chiriarhului Moldovei că, în urma discuțiilor pe care le-a avut cu membrii Consiliului de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” cu privire la reînceperea slujbelor religioase în capela română, i s-a îngăduit să slujească periodic în acea capelă.

Știind că locașul respectiv, ctitoria lui Mihail Sturdza, depindea, spiritual, potrivit hotărârii ctitorului, de Mitropolia Moldovei și Sucevei, preotul Mihail Ștefîrță a cerut întâistătorului Bisericii din Moldova binecuvântarea de a sluji în acea capelă.

Mitropolia Moldovei și Sucevei, la 22 februarie 1926, cu adresa nr. 898, a comunicat Consiliului de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza”, între altele, „...că preotul Mihail Ștefîrță a primit și binecuvântarea Noastră arhierescă de a săvârși

serviciul divin pe românește în capela Sturdza în care scop i-am dat aprobarea noastră... În același timp, ne permitem a vă mulțumi din inimă pentru interesul pe care îl arătați pentru capela noastră din Baden-Baden”³⁷.

Reîntors la Baden-Baden, preotul Mihail Ștefîrță a adus la cunoștință Mitropoliei Moldovei și Sucevei că administrația orașului Baden-Baden și Consiliul de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” privesc „cu cea mai mare mulțumire redeschiderea bisericii și reluarea serviciilor divine regulate... iar autoritățile de la Baden-Baden se declară gata a aplana obstacolele ce persistă încă”³⁸. În același raport, preotul Mihail Ștefîrță subliniază că a cerut Consiliului de administrație al Fundației să-i pună la dispoziție casa parohială pentru a se stabili definitiv acolo.

Consiliul de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” din Baden-Baden, la 23 martie 1926, trimite Mitropoliei Moldovei și Sucevei o scrisoare de apreciere și de mulțumire pentru identificarea soluției de a relua slujirea la Capelă³⁹. În luna august același an, Consiliul de administrație trimite altă scrisoare mitropolitului Moldovei și Sucevei, prin care îl informează că preotul Mihail Ștefîrță se află la Baden-Baden și săvârșește serviciile religioase, din timp în timp, în limba română, în Capela Sturdza, precizând: „Spre regretul nostru aceasta nu poate fi, din nefericire, decât o excepție trecătoare, dacă fundația nu primește din nici o parte un mic ajutor anual, prin care ea să fie în stare să pună la dispoziția preotului casa parohială care se află acum închiriată, cum și cheltuielile aferente să le înlăture”⁴⁰. Mitropolia Moldovei și Sucevei a

---

³⁷ *Idem*, *Dosar nr. 27/1916*.

³⁸ *Idem*, *Dosar nr. 27/1916*. Textul original este în limba franceză.

³⁹ „Înalt Prea Sfinția Voastră Domnule Mitropolit, Consiliul de administrație exprimă Eminenței Voastre cele mai respectuoase mulțumiri pentru prețioasa scrisoare din 22 februarie a.c. nr. 898. Suntem bucuroși, ca să se găsească posibilitatea de a se reîncepe serviciul divin român în capela Sturdza. Deoarece, fundația, însă, nu are venituri curente aproape de loc, regretăm de a nu avea putința să acoperim eventualele cheltuieli pentru clerici și pentru întreținerea cultului divin dacă fundația nu primește din altă parte mijloacele care sunt necesare pentru acest scop și care să dea puțința de a face față și cheltuielilor pentru întreținerea capelei și a casei parohiale. Rog să primiți, Eminență, asigurarea celei mai distinse considerațiuni”. Președinte, ss) Reck, Consilier superior administrativ (cf. *Idem*, *Dosar nr. 27/1916*. Evident, textul original este în limba germană).

⁴⁰ *Idem*, *Dosar nr. 27/1916* (textul original este în limba germană).

informat și Ministerul Afacerilor Străine al României, prin adresa nr. 561/1927, de noua situație apărută la capela română din Baden-Baden⁴¹.

Preotul Mihail Ștefîrță a activat în capela română din Baden-Baden din (22 februarie) 1926 până în 1968, când, în ziua de 8 aprilie, adresează o scrisoare ierarhului său canonic, mitropolitul Justin Moiescu (mitropolit al Moldovei în 1957-1977), cu rugămintea de a-i aproba ieșirea la pensie, iar în locul său să fie numit un alt slujitor, mai tânăr. În timpul slujirii sale la Baden-Baden, s-a îngrijit de modernizarea casei parohiale, ea fiind racordată la rețeaua de canalizare a orașului.

În toamna anului respectiv, 1961, mitropolitul Justin delegă pe pr. prof. Gheorghe I. Moiescu, superiorul bisericii ortodoxe române din Viena, să-l cerceteze pe preotul Mihail Ștefîrță de la Baden-Baden. Acesta raportează mitropolitului Justin că preotul slujitor al Capelei Sturdza într-adevăr este slăbit și se impune cu necesitate numirea unui alt preot slujitor.

În ședința Permanenței Consiliului eparhial din 7 noiembrie 1962, mitropolitul Moldovei Justin Moiescu a aprobat cererea de pensionare a preotului Mihail Ștefîrță, începând cu data de 1 ianuarie 1963, iar prin decizia nr. 7 din 27 noiembrie 1962 a fost numit, la cerere, în postul de superior al capelei preotul iconom stavrofor Vasile Ștefan. Precizăm că, pe lângă ascultarea de preot slujitor la Capela Sturdza, părintele Vasile Ștefan primește „însărcinarea patriarhală de a se ocupa și de situația credincioșilor ortodocși din toată Germania, ca reprezentant oficial al Patriarhiei Române în relația cu celelalte culte din Germania”⁴². Asumându-și această ascultare, părintele Vasile Ștefan a întreprins numeroase vizite în zonele unde erau stabiliți românii, cu scopul de a înființa parohii ortodoxe românești, punându-se astfel, în timp, bazele unor noi comunități românești. Adăugăm că, pe lângă participarea la întâlnirile ecumenice locale sau regionale, părintele Vasile Ștefan a întreprins și o serie de lucrări la casa parohială sau la Capelă (conectarea la rețele de gaz și curent, reîmprospătarea culorilor din biserică, înlocuirea acoperișului, dotarea cu paratrăsnet, executarea unor lucrări sanitare ș.a.).

---

⁴¹ *Idem*, *Dosar nr. 27/1916*.

⁴² Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 296.

Numirea sa a fost comunicată Consiliului de administrație al Fundației „Principele Mihail Sturdza” din Baden-Baden. Odată cu numirea lui, Mitropolia Moldovei și Sucevei a adus la cunoștința Consiliului și faptul că aceasta va acorda o subvenție anuală pentru salarizarea personalului slujitor („preotul și, eventual, personalul auxiliar”), capela urmând „să fie întreținută de orașul Baden-Baden, care va prelua costurile pentru lucrări periodice, instalații și alte costuri legate de acestea [...] orașul Baden Baden va prelua și întreținerea casei Capelei...”, cât și întreținerea Capelei Sturdza⁴³.

Preotul Vasile Ștefan, absolvent al Seminarului Veniamin din Iași și al Facultății de Teologie din București, după ce a activat ca preot spiritual la Seminarul din Iași, consilier administrativ al Arhiepiscopiei Bucureștilor și apoi consilier patriarhal, a slujit ca superior al capelei din Baden-Baden în perioada 1968-1976⁴⁴. În vremea sa, moștenitorii domnitorului Sturdza încep să-și îndrepte atenția spre capela familiei. Fiind încântați de ceea ce au văzut aici, prințul Dimitrie Sturdza decide ca oficierea cununiei cu Monika Margit Wagner să aibă loc la Capela Sturdza. Acest lucru s-a petrecut în urma unei pregătiri catehetice și a trecerii la ortodoxie prin primirea Sfântului și Marelui Mir (la 15 noiembrie 1968 a avut loc primirea în Biserica Ortodoxă Română, iar pe 16 noiembrie a fost oficiată săvârșirea Tainei Sfintei Cununii), Monika Wagner fiind membră a Bisericii Evanghelice⁴⁵. Menționăm că în 18 aprilie 1969 Prezidiul Guvernamental al Badenului de Sud a hotărât definitiv statutul capelei în raport cu orașul Baden-Baden⁴⁶.

⁴³ „Almanahul Capelei Sturdza”, *Preambul, din februarie 1968*, Baden-Baden, 1976.

⁴⁴ În vremea păstoriei sale aici au avut loc importante vizite ale unor ierarhi și teologi români: Mitropolitul Justin al Moldovei (1970), patriarhul Justinian, mitropolitul Firmilian al Olteniei, episcopul Teocist al Aradului, arhim. Antonie Plămădeală, pr. Dumitru Stăniloae (1970). Cu acest prilej, Patriarhul României a donat capelei covoare țesute de mână cu motive tradiționale olteneste (realizate la Mănăstirea Țigănești), în suprafață de 75 mp, odăjdii preoțești și diaconești, cărți de slujbă, icoane, colportaj, iar pentru casa capelei a dispus trimiterea de mobilier nou.

⁴⁵ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 299.

⁴⁶ Iată câteva prevederi ale respectivei decizii: 1. Mitropolia din Iași să „facă și pe viitor plata salariului personalului bisericesc; 2. Fundația Mihail Sturdza se dizolvă pe baza Legii Municipalităților; 3. Toate bunurile existente ale Fundației trec în proprietatea orașului, care le va întreține separat de celelalte bunuri ale sale și le

După mutarea la cele veșnice a părintelui Vasile Ștefan, a fost numit, în 1976, superior al capelei părintele profesor Ștefan Alexe⁴⁷, îndeplinind această misiune până în 1982. În vremea sa, în anul 1976, a avut loc sărbătorirea a 110 ani de la sfințirea Capelei, la festivități participând episcopul Adrian Botoșăneanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, ca delegat al patriarhului Justinian și al mitropolitului Justin Moisescu. În 1979, capela a fost vizitată de mitropolitul Teoctist (noul mitropolit al Moldovei din 1977), ulterior de episcopul Emilian Birdaș al Alba Iuliei, de maica Nazaria Niță, stareța Mănăstirii Varatec ș.a.

I-a urmat, în slujirea capelei, cumnatul său, părintele Radu Mironovici, de la Parohia „Cuvioasa Parascheva” din Iași, în perioada 1982-2008. În timpul slujirii sale, au fost organizate o serie de evenimente liturgice prilejuite de împlinirea a 100 de ani de la trecerea la Domnul a vrednicului ei ctitor, Mihail Sturdza, eveniment la care a participat mitropolitul Moldovei și Sucevei Teoctist. Acum au fost oferite capelei, ca și altă dată, icoane, cărți, obiecte de cult și veșminte arhieresti. În anul 1991, la împlinirea a 125 de ani de la sfințirea capelei, a participat actualul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, pe atunci mitropolitul Moldovei și Bucovinei, PF Daniel⁴⁸, însoțit de PC profesor Viorel Ioniță, decanul nou înființatei Facultăți de Teologie Ortodoxă din Iași. Ca urmare a bunelor relații între Primăria orașului Baden-Baden și Mitropolia Moldovei și Bucovinei, au fost oferite Mitropoliei Moldovei un autocar (1992), dar și paturi, saltele, mașini de spălat, frigider, aparatură medicală, consumabile medicale și instrumentar pentru construcții, alimente ș.a. (în 1993 și 1994), ele fiind direcționate către Spitalul Sfântul Spiridon⁴⁹. Tot în vremea sa au fost executate o serie de lucrări de reparații a criptei, la acoperiș ș.a. Părintele Radu Mironovici a slujit la Capela

---

va păstra ca atare; 4. Orașul Baden-Baden este obligat să pună la dispoziție aceste bunuri pentru scopul fixat în Actul de Fundație din 29 august 1967; 5. Săvârșirea serviciilor liturgice se îndeplinește de către un preot trimis de mitropolitul din Iași, cu îndatoriri stabilite în Actul de Fundație... (cf. „Almanahul Capelei Sturdza”, *Decizia nr 12/21/9551/117-118* din 18 aprilie 1969).

⁴⁷ Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Editura Univers enciclopedic, București, 1996, p. 13.

⁴⁸ O altă vizită a fost efectuată în 2002 cu prilejul slujbei de resfințire a capelei, fiind însoțit de PC profesor Nicolae Chifăr de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași.

⁴⁹ Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, p. 331.

Sturdza din Baden-Baden, ca superior, până la 31 martie 2008, când a ieșit la pensie, dar și după numirea actualului slujitor, preotul Ionuț-Bogdan Stavarachi, până la mutarea sa la Domnul (17 ianuarie 2011).

Absolvent al Seminarului Teologic de la Mănăstirea Neamț, al Facultății de Teologie Ortodoxă din Iași și al cursurilor postuniversitare din cadrul Facultății de Teologie Protestantă a Universității din Marburg, părintele Stavarachi, după mai multe activități la Centrul eparhial Iași, a fost numit, în 8 ianuarie 2008, superior al Capelei Sturdza⁵⁰. Noul slujitor, după propria-i mărturie, „a căutat să mențină un program liturgic normal, ca în țară” (slujbe în fiecare zi de duminică și de sărbătoare, oficierea Tainei Sf. Maslu, alte slujbe, toate însoțite de cuvântul de învățătură), să poarte convorbiri cu credincioșii după Sf. Liturghie, să țină meditații în timpul celor două posturi (al Nașterii Domnului și al Paștelui) ș.a. De asemenea, a inițiat elaborarea unui *Ghid practic al creștinului*, a înființat un „Cerc catehetic pentru copii”, organizând sau participând la numeroase activități cultural-teologice. Nu a neglijat nici partea administrativă, inițiind o serie de lucrări la Capela Sturdza (au fost curățate obiectele liturgice, pardoseala de marmură, au fost achiziționate covoare noi, a fost realizată rețeaua de canalizare pentru preluarea apelor pluviale din jurul capelei, a fost executat un canal de drenaj al criptei, au fost restaurați pereții și ornamentele criptei, precum și pereții Sfântului Altar și vitraliile, a fost înlocuită tabla de pe capelă, au fost restaurate, respectiv înlocuite elementele metalice ornamentale de pe acoperișul bisericii, a fost dotată cu noi veșminte, cărți de cult ș.a.) și casa capelei (a fost înlocuit mobilierul bibliotecii și achiziționate noi cărți, au fost refăcuți pereții de la etaj, au fost înlocuite geamurile și pardoseala de la etaj, au fost refăcute parcul și căile de acces etc.).

Mai amintim de vizita noului chiriarh al Moldovei, IPS Mitropolit Teofan, în 2011, cu prilejul aniversării a 145 de ani de la sfințirea capelei, fiind însoțit de subsemnatul⁵¹, pe atunci prodecan al Facultății. La eveniment au mai participat IPS Mitropolit Serafim

---

⁵⁰ Potrivit informației părintelui Stavarachi, prințul Dimitrie Sturdza și-a luat angajamentul ca pe viitor să-i asigure sprijin financiar pentru salarizare.

⁵¹ Despre această vizită am scris în articolul „Din nou despre Capela Sturdza din Baden Baden”, în *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași* (serie nouă), Teologie Ortodoxă, tom. XVI (2011), nr. 2, pp. 73-86.

al Germaniei, Europei Centrale și de Nord și IPS Mitropolit Iosif al Europei Occidentale și Meridionale. IPS Mitropolit Teofan a mai vizitat capela și în anul 2016, cu ocazia aniversării a 150 de ani de la sfințire, fiind însoțit de PC pr. lect. dr. Cătălin Vatamanu din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă Iași⁵².

Concluzii

Capela ortodoxă română din Baden-Baden (Germania), ctitoria domnitorului Moldovei Mihail Sturdza, devenită capela mortuară a familiei, este una dintre cele mai vechi capele românești aflate în diaspora. Ea se bucură de un statut special: preotul slujitor deține titulatura de „superior”; din punct de vedere administrativ se află în proprietatea orașului Baden-Baden, iar din punct de vedere al jurisdicției spirituale este pusă, încă din 1882, de către domnitorul ctitor, sub cea a Mitropoliei Moldovei și Sucevei, devenită în 1991 și a Bucovinei.

Având în vedere poziția geografică, arhitectura ei deosebit de frumoasă, ca să nu amintim decât două elemente, capela este foarte căutată de către românii stabiliți definitiv sau temporar în Germania sau în Franța, și nu numai, motiv pentru care găzduiește numeroase evenimente spirituale, culturale și naționale.

Aici, prin forma arhitecturală și decorativă, prin iconostas și obiectele de cult, dar în mod deosebit prin slujbele ce se oficiază, deși departe de casă, românul se simte ca acasă.

Cu o istorie de împliniri, dar și de încercări, ce tocmai a împlinit 155 de ani, ea s-a bucurat de slujirea unui număr de 14 preoți, afară de diaconi, dintre care 12 români, care s-au îngrijit să-l aducă pe Dumnezeu pe pământ, iar pe români în jurul lui.

Ea reprezintă, deși la mare distanță de țară, o părticică din România și din Biserica ei.

---

⁵² Pr. Ionuț Bogdan Stavarachi, *Bijuterie unică a ortodoxiei românești*, pp. 346-373.